

Αστοχίες και Κενά στην Αρχιτεκτονική και Δόμηση της ΟΝΕ

Καθηγ. Α. Γ. Καρασαββόγλου

Αστοχίες και Κενά στην Αρχιτεκτονική και Δόμηση της ΟΝΕ

Το αρχικό σύστημα οργάνωσης και διακυβέρνησης της ΟΝΕ βασίστηκε στους εξής πυλώνες:

- Πρώτον, στην **κοινή νομισματική πολιτική**, με μοναδικό στόχο τη διαφύλαξη της σταθερότητας των τιμών, με ανεξάρτητη την ΕΚΤ και απαγόρευση νομισματικής χρηματοδότησης του δημόσιου τομέα των κρατών μελών.
- Δεύτερον, στη θεσμοθέτηση της **δημοσιονομικής πειθαρχίας**, για την αποφυγή υπερβολικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων των κρατών μελών της ΟΝΕ, παρόλο που η αρμοδιότητα άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής παρέμεινε εθνική υπόθεση.
- Τρίτον, στη ρήτρα μη ανάληψης χρεών ενός κράτους μέλους από άλλα κράτη μέλη (**ρήτρα μη διάσωσης** - no bail out clause).
- Τέταρτον, στις κοινές κατευθύνσεις και στο **συντονισμό της οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών της ΟΝΕ**.

Από τη **φάση του σχεδιασμού** φάνηκε, ότι το οικοδόμημα της ONE δεν ήταν στέρεο. Ειδικότερα, ως κατασκευαστικές αστοχίες και συστημικά κενά της ONE μπορούν να θεωρηθούν:

1. Κατά τη συζήτηση για την ίδρυση της ONE αγνοήθηκε πλήρως η επιχειρηματολογία που υποστήριζε ότι ο επιδιωκόμενος ενιαίος νομισματικός χώρος απέκλινε πολύ από το **υπόδειγμα του βέλτιστου νομισματικού χώρου** για πολλούς λόγους και, κυρίως, επειδή θα συνένωνε νομισματικά χώρες με διαφορετικές οικονομικές διαρθρώσεις και ανταγωνιστικές επιδόσεις, καθώς και με χαμηλό βαθμό κινητικότητας των συντελεστών παραγωγής

2. Η οικονομική και νομισματική **ένωση κρατών με διαφορετικές οικονομικοπολιτικές και νομισματικές παραδόσεις, στάσεις και αντιλήψεις.**

Για παράδειγμα, η Γερμανία και οι άλλες χώρες της κεντρικής και βορείου Ευρώπης, λόγω των αρνητικών βιωμάτων με διαδοχικούς υπερπληθωρισμούς, έχουν διαμορφώσει "κουλτούρα" νομισματικής σταθερότητας (stability culture), δηλαδή απαιτούν από την πολιτική να διασφαλίζει, πρωτίστως, τη σταθερότητα του χρήματος.

Τουναντίον, στις ΗΠΑ και στο ΗΒ, λόγω των τραυματικών βιωμάτων της μεγάλης ύφεσης μετά το 1929, κυριαρχεί το αίτημα για επεκτατικές πολιτικές τόνωσης της ζήτησης και των επενδύσεων.

Άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως αυτές του Ευρωπαϊκού Νότου, δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην οικονομική μεγέθυνση και θεωρούσαν, παραδοσιακά, ότι η νομισματική πολιτική οφείλει να εξυπηρετεί τον εν λόγω στόχο.

Επίσης, εντόνως αποκλίνουσες είναι οι στάσεις για την άσκηση της δημοσιονομικής, της εισοδηματικής και της κοινωνικής πολιτικής καθώς και για τον παρεμβατικό ρόλο του κράτους στην οικονομία ως διαδικασία και ως κατάσταση.

Συνέχεια

3. Ο μονοδιάστατος προσανατολισμός της κοινής νομισματικής πολιτικής.

Η Γερμανία, προκειμένου να αποφύγει τη δημιουργία μίας πληθωριστικής κοινότητας, συνυπέγραψε τη συμμετοχή της στην ΟΝΕ, υπό τον όρο ότι η νομισματική ένωση θα υιοθετούσε το μονεταριστικό υπόδειγμα της Bundesbank. Η ύφεση και η κρίση δανεισμού έδειξαν με αποκαλυπτικό τρόπο ότι η νομισματική πολιτική της Ευρωζώνης όφειλε να διαθέτει ευελιξία και να μπορεί να επιδιώκει και άλλους στόχους, όπως π.χ. η ενίσχυση της ενεργούς ζήτησης και της απασχόλησης, καθώς και η διάθεση επαρκούς ρευστότητας σε περιόδους εκτάκτων διαταραχών.

4. Η ένταξη στην ΟΝΕ χωρών με αποκλίνουσες ανταγωνιστικότητες και διαφορετικές επιδόσεις κατά τη φάση εκκίνησης.

Η συγκρότηση μίας νομισματικής ένωσης σημαίνει την αύξηση του εσωτερικού ανταγωνισμού και την εξάλειψη της δυνατότητας επηρεασμού του μέσω αλλαγών στις πραγματικές συναλλαγματικές ισοτιμίες ή στην προσφορά χρήματος. Εντός της ΟΝΕ, ο υψηλότερος εθνικός πληθωρισμός δεν μπορεί να εξουδετερωθεί μέσω του συναλλαγματικού μηχανισμού, αλλά μέσω του μηχανισμού της αγοράς, δηλαδή της μείωσης της ζήτησης, της απώλειας αγορών, της μείωσης του κόστους παραγωγής ή της μείωσης της ίδιας της παραγωγής. Στο πλαίσιο της ΟΝΕ, η παραγωγικότητα και όσοι παράγοντες την επηρεάζουν (π.χ. τεχνολογία, οργάνωση, ανθρώπινο κεφάλαιο, υποδομές), όπως και οι τιμές, αναγορεύθηκαν σε καθοριστικά μεγέθη του ανταγωνισμού

Συνέχεια

5. Η αύξηση της εξάρτησης των κρατών μελών από τις αγορές.

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) έχει ως αποκλειστικό στόχο τη σταθερότητα των τιμών. Επίσης, καθιστά απαγορευτική την άμεση ή έμμεση χρηματοδότηση του δημοσίου τομέα των κρατών μελών και των θεσμών της Ένωσης. Συνεπώς, τα κράτη μέλη δύνανται να χρηματοδοτούν τα όποια ελλείμματά τους αποκλειστικώς μέσω των χρηματοπιστωτικών αγορών, με βάση την πιστοληπτική τους αξιολόγηση. Αυτό σημαίνει ότι κυρίαρχο ρόλο στο Ευρωσύστημα αποκτούν οι λεγόμενοι «Οίκοι Αξιολόγησης» που προσδιορίζουν την πιστοληπτική ικανότητα

6. Η απουσία συστημάτων πρόληψης και διαχείρισης κρίσεων.

Το σύστημα της ΟΝΕ δομήθηκε χωρίς την ενσωμάτωση ενός ολοκληρωμένου μηχανισμού πρόληψης και αντιμετώπισης διαταραχών. Ένας μηχανισμός, ο οποίος θα παρακολουθούσε συνεχώς τις εξελίξεις, θα τις αξιολογούσε, θα διέθετε διαύλους έγκαιρης προειδοποίησης και θα παρενέβαινε κατασταλτικά για την έγκαιρη και πλήρη άρση των όποιων διαταραχών. Και αυτό επειδή οι αρχιτέκτονες της ΟΝΕ, μέσω της θεσμοθέτησης της δημοσιονομικής πειθαρχίας και του Συμφώνου Σταθερότητας πίστευαν, καθ' υπερβολήν, ότι δεν θα μπορούσαν να υπάρξουν κρίσεις δημοσίου χρέους, αγνοώντας, βεβαίως, άλλης φύσης διαταραχές, όπως η ύφεση και η κρίση των χρηματοπιστωτικών συστημάτων.

Λειτουργικά και Διαχειριστικά Λάθη και Παραλείψεις της ΟΝΕ μετά την εφαρμογή της και πριν την Κρίση

1. Η αναποτελεσματικότητα της δημοσιονομικής πειθαρχίας και η αύξηση των ελλειμμάτων.

Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) του 1997 και η δημοσιονομική πειθαρχία αμφισβητήθηκαν εντόνως στην πράξη, σχεδόν από την έναρξη της τρίτης και τελικής φάσης της ΟΝΕ. Στην αρχή, ορισμένοι τόνιζαν πως το Σύμφωνο δεν είναι μόνον Σταθερότητας, αλλά και Ανάπτυξης και, συνεπώς, θα έπρεπε να επιτρέπει δημοσιονομικές παρεμβάσεις, όπως φορολογικές μειώσεις και αυξημένες δημόσιες δαπάνες. Το 2003, η Γερμανία και η Γαλλία αρνήθηκαν να δεχθούν μείωση των ελλειμμάτων τους και παρεμπόδισαν την υιοθέτηση της πρότασης της Επιτροπής για επιβολή κυρώσεων εναντίον τους λόγω υπερβολικών ελλειμμάτων. Αυτό δημιούργησε ένα προηγούμενο απείθαρχης δημοσιονομικής πολιτικής και για τις μικρότερες χώρες.

Η συνεχής αμφισβήτηση του ΣΣΑ προκάλεσε, τελικώς, την αναθεώρησή του το 2005, στο πλαίσιο της οποίας, μεταξύ άλλων, αμβλύθηκε η υποχρέωση για μεσοπρόθεσμα ισοσκελισμένους εθνικούς δημοσιονομικούς προϋπολογισμούς, αυξήθηκε η ευελιξία υπέρβασης του ορίου (3% του ΑΕΠ) των ελλειμμάτων στην περίπτωση κατά την οποία ένα κράτος θα αντιμετώπιζε «εξαιρετικές» ή «ασυνήθεις» καταστάσεις (π.χ. ύφεση άνω του 2%) και επιμηκύνθηκαν οι προθεσμίες διόρθωσης των ελλειμμάτων. Η απροθυμία αυστηρής τήρησης του ΣΣΑ από τις μεγάλες χώρες της ΕΕ επέτρεψε υπερβάσεις στα δημοσιονομικά ελλείμματα και στη διαχρονική αύξηση του δημοσίου χρέους σε πολλές χώρες της ΟΝΕ.

Συνέχεια

2. Η ενίσχυση των αποκλίσεων στην ανταγωνιστικότητα και η εμφάνιση μακροοικονομικών ανισορροπιών εντός της ΟΝΕ.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η ΟΝΕ διαμόρφωσε ένα νέο, ιδιαιτέρως ανταγωνιστικό περιβάλλον. Αληθές είναι, όμως, ότι οι εθνικές οικονομικές πολιτικές και το εσωτερικό οικονομικό περιβάλλον επηρεάζουν καθοριστικά την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.

Η εμπειρική παρατήρηση μαρτυρεί ότι οι βόρειες χώρες της ΟΝΕ, οι οποίες υπερερούσαν ούτως ή άλλως στους μη τιμολογιακούς συντελεστές της ανταγωνιστικότητας (π.χ. έρευνα και καινοτομία, ανθρώπινο δυναμικό, επενδυτικό περιβάλλον, οργάνωση και διοίκηση των επιχειρήσεων, λειτουργία του ανταγωνισμού, δημόσια διοίκηση, δομές και υποδομές, κεφάλαια), εξοικειωμένες με το νέο ανταγωνιστικό «παιγνίδι», προσάρμοσαν και εκείνες τις εθνικές πολιτικές τους που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα τιμών. Έτσι, ορισμένες εξ αυτών (π.χ. Γερμανία, Αυστρία, Φιλανδία, Ολλανδία) εφάρμοσαν σφιχτές εισοδηματικές πολιτικές με συγκράτηση της αύξησης ή ακόμη και με πάγωμα μισθών, φορολογικές ελαφρύνσεις, μειώσεις στις εργοδοτικές ασφαλιστικές εισφορές κ.ά., με αποτέλεσμα να ενισχύσουν τις εξαγωγές τους εντός της ΟΝΕ και τα πλεονάσματα στα ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών τους.

Στον αντίποδα, ορισμένες χώρες της Ενωσιακής περιφέρειας, οι οποίες υστερούσαν στους μη τιμολογιακούς συντελεστές της ανταγωνιστικότητας, όχι μόνον αγνόησαν το γεγονός ότι το βασικότερο ανταγωνιστικό τους πλεονέκτημα εντός της ΟΝΕ είναι οι τιμές των αγαθών και υπηρεσιών τους, αλλά προέβησαν και σε γενναίες αυξήσεις του κόστους εργασίας πάνω από την παραγωγικότητα και σε αύξηση των άλλων παραμέτρων του κόστους παραγωγής. Υπό αυτές τις συνθήκες, ήταν αναπόφευκτη η ανταγωνιστική απόκλιση μεταξύ βορείων και περιφερειακών χωρών της Ευρωζώνης και η εμφάνιση μακροοικονομικών ανισορροπιών.

Συνέχεια

3. Η αντιπαραγωγική χρήση του φθηνού δανεισμού από τις χώρες της Ενωσιακής περιφέρειας.

Η ένταξη στην ΟΝΕ προκάλεσε αυτομάτως την πιστοληπτική αναβάθμιση όλων των χωρών μελών της και επέφερε μία εναρμόνιση των επιτοκίων του δημοσίου και τραπεζικού δανεισμού προς τα κάτω, κοντά στα επιτόκια της Γερμανίας, ανεξαρτήτως ύψους δημοσιονομικών ελλειμμάτων και δημοσίου χρέους. Προφανώς, οι αγορές εκτιμούσαν ότι η συμμετοχή μίας χώρας στην ΟΝΕ συνεπάγεται αυτομάτως τη βελτίωση των δημοσίων οικονομικών της λόγω των δημοσιονομικών πειθαρχιών, καθώς και την αρωγή, παρά τη ρήτρα no bail out, των άλλων χωρών σε περίπτωση διαταραχών.

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη μαζική εισροή πάσης φύσης κεφαλαίων (δανεισμός) στις χώρες της περιφέρειας της Ευρωζώνης.

Ωστόσο, τα κεφάλαια αυτά δεν αξιοποιήθηκαν αποκλειστικά για τη διεύρυνση και ενίσχυση της παραγωγικής βάσης και της ανταγωνιστικότητας των χωρών αυτών, αλλά κυρίως για την κατανάλωση εισαγομένων ειδών στην Ελλάδα και για μία ξέφρενη οικοδομική δραστηριότητα στις χώρες Ισπανία, Ιρλανδία και Πορτογαλία. Η υπερχρέωση του δημοσίου τομέα στην Ελλάδα και λιγότερο στην Πορτογαλία και του τραπεζικού τομέα στην Ισπανία και στην Ιρλανδία αποκαλύφθηκε από τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση και μετέστρεψε τη στάση των αγορών, αφού συγχρόνως αφύπνισε τους «οίκους αξιολόγησης». Έτσι, η κρίση στις εν λόγω χώρες, παρά το διαφορετικό βαθμό έντασης και εστίασης, ήταν απολύτως αναμενόμενη.

Συνέχεια

4. Η διαφορετική εξέλιξη του πληθωρισμού και των πραγματικών ισοτιμιών του ευρώ

Ο μέσος όρος του πληθωρισμού στην Ευρωζώνη κινήθηκε σε χαμηλά επίπεδα, λίγο πολύ σύμφωνα με το στόχο της νομισματικής σταθερότητας. Στις κατ' ιδίαν, όμως, χώρες της ΟΝΕ οι ρυθμοί ετήσιας μεταβολής των τιμών διέφεραν ουσιωδώς, παρά την τάση για σύγκλιση των επιπέδων τιμών πριν την ένταξη, με ταχύτερη αύξηση των τιμών των χωρών της περιφέρειας.

Αυτό είχε ως συνέπεια να χάνουν σε ανταγωνιστικότητα τιμών εντός της ΟΝΕ οι χώρες με συγκριτικά υψηλότερο πληθωρισμό, όπως η Ελλάδα και άλλες χώρες της περιφέρειας, και να κερδίζουν οι χώρες με συγκριτικά χαμηλότερο, όπως οι βόρειες χώρες. Συνεπώς, οι εν λόγω διαφορές συνέβαλαν στην αύξηση των ελλειμμάτων των ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών σε χώρες, όπως η Ελλάς, και στην αύξηση των πλεονασμάτων των χωρών του Βορρά.

Τις ίδιες επιδράσεις, όμως, προκάλεσαν στο εμπόριο με τρίτες χώρες (χώρες εκτός της ΟΝΕ) και οι σχετικά υψηλότερες πραγματικές ισοτιμίες του ευρώ των χωρών με συγκριτικά υψηλότερο πληθωρισμό. Η πραγματική ανατίμηση του ευρώ ήταν υψηλότερη από την ονομαστική για τις χώρες της περιφέρειας, επιβαρύνοντας έτσι τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών τους και ευνοώντας τις αντίστοιχες εισαγωγές.

Η συγκριτικώς ταχύτερη αύξηση των τιμών στις χώρες της περιφέρειας έχει, αν και με διαφοροποιήσεις, πολλαπλά αίτια, όπως την ταχύτερη οικονομική μεγέθυνση λόγω του αναφερθέντος φθηνού δανεισμού και των ξένων επενδύσεων, την υψηλή αύξηση των αμοιβών εργασίας, την εναρμόνιση των επιπέδων τιμών των οικονομικώς αδυνάτων μικρών χωρών με τα υψηλότερα επίπεδα των ισχυρών οικονομιών (τα οικονομικώς αδύνατα μικρά κράτη είναι κατ' ανάγκην λήπτες τιμών), κ.ά. Συνεπώς, λανθασμένες εθνικές οικονομικές πολιτικές και οικονομικές δυναμικές της νομισματικής ένωσης προκάλεσαν μείωση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειακών χωρών και επιδείνωση των προβλημάτων εξωτερικού εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών των χωρών αυτών.

Συνέχεια

5. Ασύμμετρες εξωγενείς οικονομικές διαταραχές

Όλες οι οικονομίες της ευρωζώνης, παρά το διαφορετικό βαθμό ένταξής τους στο διεθνές οικονομικό σύστημα, είναι δέκτες πολλών οικονομικών και πολιτικών διαταραχών.

Κατά τον δεκαετή βίο της η ΟΝΕ και η ΕΕ εν γένει εκλήθη να αφομοιώσει τους ενδογενείς κραδασμούς της μετάβασης από την ΕΕ-15 στην ΕΕ-27 και της αύξησης του αριθμού των μελών της ΟΝΕ. Επίσης, εκλήθη να διαχειρισθεί την επιθετική εξαγωγική πολιτική της Κίνας και των άλλων δυναμικά αναπτυσσομένων χωρών στην ευρωπαϊκή αγορά, την κρίση πρώτων υλών και τις μεγάλες αυξήσεις στις τιμές πετρελαίου, καθώς και τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση.

Οι διαταραχές αυτές είχαν διαφορετικές επιπτώσεις στις επί μέρους χώρες της ΟΝΕ. Επί παραδείγματι, η ένταξη των νέων χωρών, οι οποίες έχουν όμοιες οικονομικές διαρθρώσεις με τις χώρες της περιφέρειας της ΕΕ-15, αλλά φθηνότερα κόστη παραγωγής, ανταγωνίζονται στις ίδιες αγορές τις χώρες του Νότου. Επίσης, προσέλκυσαν τεράστια ποσά για άμεσες επενδύσεις από τις ανεπτυγμένες χώρες της ΕΕ, εν μέρει εις βάρος των χωρών του Νότου. Από την άλλη πλευρά, οι εισαγωγές τους προέρχονται, κυρίως, από τις ανεπτυγμένες χώρες του Βορρά. Οι επιπτώσεις των εμπορικών συναλλαγών με την Κίνα διαφέρουν από χώρα σε χώρα και μετρώνται με όρους ελλειμμάτων ως ποσοστό του ΑΕΠ τους. Οι αυξήσεις των πρώτων υλών και των τιμών του πετρελαίου επιβαρύνουν το ισοζύγιο πληρωμών των χωρών με υψηλά ελλείμματα περισσότερο από ότι τις χώρες που έχουν ήδη πλεονάσματα ή μικρό βαθμό εξάρτησης από εισαγωγές ενέργειας.

Τέλος, η χρηματοπιστωτική κρίση και η ανάγκη για δημοσιονομική επέκταση, για αντικυκλικούς λόγους, οδήγησε σε συγκριτικώς μεγαλύτερη κρίση ρευστότητας τις χώρες του Νότου. Συνεπώς, οι εξωτερικές διαταραχές είχαν εν συνόλω ισχυρότερη επίδραση στις χώρες της περιφέρειας από ό,τι στις χώρες του Βορρά και συνέβαλαν, ως ένα βαθμό, στην κρίση που βίωσαν ή βιώνουν ακόμη.

Συνέχεια

6. Η προκυκλική νομισματική πολιτική

Η νομισματική πολιτική της ΕΚΤ προσανατολίζεται στη σταθερότητα των τιμών (ετήσιος πληθωρισμός κατώτερος, αλλά πλησίον του 2%) του μέσου όρου της ευρωζώνης. Όμως οι πληθωριστικές εξελίξεις στις χώρες της ευρωζώνης υπήρξαν αποκλίνουσες. Έτσι, οι χώρες με πληθωρισμό (και ταχύτερη οικονομική μεγέθυνση) αρκετά άνω του 2% χρειάζονταν μία πιο σφιχτή νομισματική πολιτική (υψηλότερα επιτόκια), ενώ χώρες με πολύ χαμηλότερα ποσοστά πληθωρισμού (και χαμηλότερα ποσοστά οικονομικής μεγέθυνσης) θα ήθελαν μία πιο επεκτατική νομισματική πολιτική.

Η χωρική διαφοροποίηση της νομισματικής πολιτικής είναι όμως ανέφικτη.

Συνεπώς, εκ των πραγμάτων η κοινή νομισματική πολιτική ήταν κατά την πρώτη δεκαετία της ΟΝΕ συχνά προκυκλική, δηλαδή ενίσχυε τον πληθωρισμό και τα δημοσιονομικά ελλείμματα στις ταχύτερα μεγεθυνόμενες οικονομίες, κυρίως, της περιφέρειας, αλλά και την ύφεση σε ορισμένες χώρες του Ενωσιακού Βορρά.

..... μετά την κρίση

- Μετά την εκδήλωση της ευρωπαϊκής κρίσης δημοσίου χρέους το 2009-2012, οι ηγέτες της ΕΕ δεσμεύτηκαν υπέρ της ενίσχυσης της ΟΝΕ
- Η κρίση έπληξε τις αδύνατες οικονομίες της περιφέρειας της ΕΕ και η ανάγκη για χρηματοδοτική στήριξη ήταν επιτακτική
- Το 2010 δημιουργήθηκε το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ-EFSF)**, 440 δισ ευρώ, λειτουργία για 3 χρόνια
- Επίσης δημιουργήθηκε ο **Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Χρηματοοικονομικής Σταθεροποίησης (ΕΜΧΣ-EFSM)**, 60 δισ ευρώ, 3 χρόνια

Συνέχεια.....

- Η κρίση διαρκούσε και οι δύο προαναφερθέντες μηχανισμοί είχαν προσωρινό χαρακτήρα
- Μια τροποποίηση της Συνθήκης, επέτρεψε τη δημιουργία ενός μόνιμου μηχανισμού στήριξης για κράτη μέλη σε δεινή θέση, υπό την προϋπόθεση ότι ο μηχανισμός αυτός βασίζεται σε διακυβερνητική συνθήκη, ότι η σταθερότητα της ευρωζώνης ως συνόλου απειλείται και ότι η δημοσιονομική στήριξη υπόκειται σε αυστηρούς όρους. Αυτό οδήγησε στην ίδρυση του **Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ)** τον Οκτώβριου του 2012 με budget 500 δισ ευρώ.
- Ο Πρόεδρος της ΕΚΤ Mario Draghi ανακοίνωσε το 2012 ότι «στο πλαίσιο της εντολής μας, η ΕΚΤ είναι έτοιμη να κάνει ό,τι χρειαστεί για τη διατήρηση του ευρώ».

Συνέχεια.....

- Για τον σκοπό αυτό, δημιουργήθηκε το **εργαλείο Οριστικών Νομισματικών Συναλλαγών**. Το μέσο αυτό επιτρέπει στην ΕΚΤ να αγοράζει τα κρατικά ομόλογα ενός κράτους μέλους που βρίσκεται σε κίνδυνο, υπό την προϋπόθεση ότι η χώρα υπογράφει μνημόνιο συμφωνίας με τον ΕΜΣ, με αποτέλεσμα η στήριξη της ΕΚΤ να υπόκειται έμμεσα σε αυστηρούς όρους.
- Για την αποτροπή της επανεμφάνισης μιας κρίσης κρατικού χρέους θεσπίστηκε το **Ευρωπαϊκό Εξάμηνο**, το οποίο ενίσχυε το **Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ)**, εισήγαγε τη διαδικασία μακροοικονομικών ανισορροπιών (ΔΜΑ) και επιχειρούσε να ενισχύσει περαιτέρω τον συντονισμό της οικονομικής πολιτικής.
- Το βελτιωμένο πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης συμπληρώθηκε με διακυβερνητικές συνθήκες, όπως η Συνθήκη για τη σταθερότητα, τον συντονισμό και τη διακυβέρνηση στην οικονομική και νομισματική ένωση (ΣΣΣΔ, γνωστή και ως «το δημοσιονομικό σύμφωνο») και το Σύμφωνο για το ευρώ +.

Συνέχεια.....

- Η οικονομική κρίση που προκλήθηκε από τη νόσο COVID-19 άσκησε σημαντική πίεση στα δημόσια οικονομικά. Τον Μάρτιο του **2020**, το **Συμβούλιο ενεργοποίησε τη Γενική Ρήτρα Διαφυγής του ΣΣΑ** για να δώσει στα κράτη μέλη περιορισμένο χρονικό διάστημα εντός του οποίου μπορούν να αυξήσουν το δημόσιο χρέος τους πέρα από τους περιορισμούς των δημοσιονομικών κανόνων. Αυτό επιτρέπει, μεταξύ άλλων, την προσωρινή υπέρβαση του δείκτη χρέους προς ΑΕΠ ποσοστού 60 %, χωρίς να υπάρχει κίνδυνος επιβολής κυρώσεων από την ΕΕ. Ωστόσο, τα κράτη μέλη που εμφανίζουν ήδη πολύ υψηλό δείκτη χρέους προς ΑΕΠ καλούνται να επιδείξουν προσοχή στην αύξηση του χρέους τους. Ακόμη και με την ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής, η επιβολή κυρώσεων εξακολουθεί να είναι δυνατή στο πλαίσιο του ΣΣΑ.
- Τον Μάρτιο του 2020, η ΕΚΤ δρομολόγησε το **έκτακτο πρόγραμμα αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω πανδημίας (PEPP)**, το οποίο περιλαμβάνει την απόκτηση μεγάλων ποσών δημόσιου χρέους στις δευτερογενείς αγορές. Τούτο παρέχει ρευστότητα στις αγορές και έχει σχεδιαστεί για να αποφευχθεί η εμφάνιση μεγάλων διαφορών μεταξύ των γερμανικών ομολόγων και των κρατικών ομολόγων από ορισμένα υπερχρεωμένα κράτη μέλη της ΕΕ. Τα ποσά που παρέχονται είναι πολύ μεγάλα, αλλά το πρόγραμμα είναι χρονικά περιορισμένο.
- Το καλοκαίρι του 2021, η ΕΚΤ προέβη σε επανεξέταση του στρατηγικού στόχου για τον πληθωρισμό για πρώτη φορά από το 2003, στοχεύοντας σε μεσοπρόθεσμο στόχο 2% για τον πληθωρισμό, επιτρέποντας την πρόσκαιρη υπέρβαση του στόχου

Συνέχεια.....

- Ο συνδυασμός των χρόνιων επιδράσεων από υπερβολικά χαλαρή νομισματική πολιτική, που επιδεινώθηκαν περαιτέρω από την οικονομική κατάσταση μετά την πανδημία καθώς και από τον πόλεμο στην Ουκρανία, ιδίως με τη μορφή απότομων αυξήσεων στις τιμές της ενέργειας, είχαν ως αποτέλεσμα μια ιστορική αύξηση του πληθωρισμού στην ευρωζώνη
- Η συζήτηση στο Ευρωσύστημα και μεταξύ των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ σχετικά με πιθανές αλλαγές στο ΣΣΑ επιταχύνθηκε το καλοκαίρι του 2022. Ωστόσο, οι θέσεις των κρατών μελών διέφεραν τόσο ευρέως ώστε υπήρχαν αμφιβολίες σχετικά με τη σκοπιμότητα τυχόν ουσιαστικών αλλαγών.
- Παρόλα αυτά, προέκυψε συναίνεση ώστε να δοθεί επιπλέον χρόνος στις χώρες με υψηλό χρέος να μειώσουν τον λόγο του χρέους τους προς το ΑΕΠ εντός του ανώτατου ορίου του 60 %. Υπάρχει επίσης συναίνεση για την απλούστευση, όπου είναι δυνατόν, των υπερβολικά περίπλοκων διαδικασιών επιβολής του ΣΣΑ, ενώ τα ισχύοντα όρια του 60 % και του 3 % για το χρέος και το έλλειμμα θα διατηρηθούν. Η γενική ρήτρα διαφυγής αναμένεται να απενεργοποιηθεί στα τέλη του 2024.

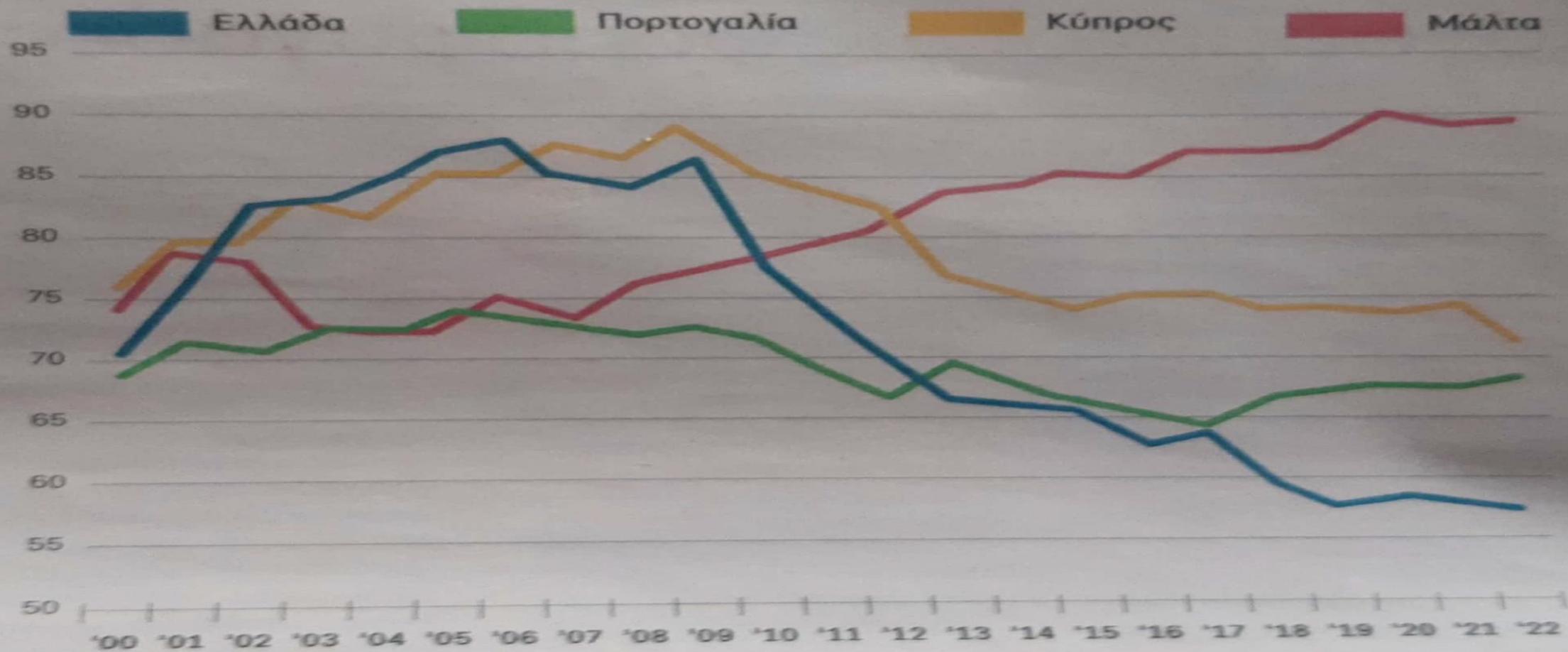
Ορισμένες διαπιστώσεις

- Η ΟΝΕ και το ευρώ συγκροτήθηκαν με βάση τις νεοφιλελεύθερες δοξασίες (αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΚΤ: σταθερότητα των τιμών, αυστηρό δημοσιονομικό πλαίσιο για τα κράτη-μέλη 3% δημοσιονομικό έλλειμμα, 60% ως προς το ΑΕΠ δημόσιο χρέος και κανόνας 1 προς 20, δηλ. κράτη-μέλη με δημόσιο χρέος πάνω από το 60% του ΑΕΠ πρέπει να μειώνουν το πλεονάζον χρέος κατά ένα εικοστό κάθε χρόνο, δηλαδή κατά 5%)
- Αυτό το νεοφιλελεύθερο πλαίσιο επιτρέπει την δημοσιονομική επέκταση σε καλές περιόδους και επιβάλλει δημοσιονομικούς περιορισμούς σε κακές περιόδους, δηλαδή **λειτουργεί επί της ουσίας προκυκλικά**
- Οι διαδοχικές κρίσεις επέβαλαν την αλλαγή του δόγματος
- Κρίση του 2008: η ΕΚΤ διασώζει τις τράπεζες ως **‘δανειστής ύστατης καταφυγής’**
- Στη συνέχεια: **παρέμβαση της ΕΚΤ με αγορά ομολόγων** των χωρών που κινδύνευαν από χρεοκοπία από τις τράπεζες και τις αγορές, ανεξάρτητα από τις αξιολογήσεις από διεθνείς οίκους
- **Κατά την πανδημία: η ΕΚΤ ακολούθησε μια επεκτατική νομισματική πολιτική με διαδοχικές φάσεις ποσοτικής χαλάρωσης και διακήρυξε ότι η νομισματική πολιτική δεν αρκεί για την αντιμετώπιση της κρίσης αλλά ότι χρειάζονται και παρεμβάσεις της δημοσιονομικής πολιτικής** (βλέπε Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας –αμοιβαιοποίηση χρέους στην ΕΕ)
- Επομένως: οι διαδοχικές κρίσεις **μετατόπισαν το πλαίσιο άσκησης της οικονομικής πολιτικής από τις νεοφιλελεύθερες δοξασίες προς μία παραδοσιακή κενσκιανή πολιτική**
- Σήμερα: πολιτική αντιπαράθεση ανάμεσα σε δυνάμεις που θέλουν επιστροφή στο προηγούμενο πλαίσιο και τις δυνάμεις για την παράταση της υπάρχουσας κατάστασης

Ορισμένες διαπιστώσεις..... συνέχεια

- Ακόμη και σήμερα: πρώτο και κυρίαρχο πρόβλημα στην ΕΕ είναι ο πληθωρισμός
- Πρώτο και κυρίαρχο βιολί για την αντιμετώπισή του είναι η νομισματική πολιτική, ενώ η δημοσιονομική πολιτική απλά προσαρμόζεται στις ανάγκες της νομισματικής πολιτικής προκειμένου να μην έρθει σε σύγκρουση με τα αντιπληθωριστικά μέτρα που λαμβάνει η ΕΚΤ
- Γι' αυτό η ΕΚΤ αύξησε τα επιτόκια: συρρίκνωση της ρευστότητας, μείωση της ζήτησης, συστολή της οικονομίας γενικά προκειμένου να επιστρέψει ο πληθωρισμός στα επίπεδα του 2%
- Όμως, ο υψηλότερος τελευταία πληθωρισμός στην ευρωζώνη έχει άλλες αιτίες: διαταραχές στην εφοδιαστική αλυσίδα, αυξημένο κόστος μεταφοράς, υψηλές τιμές ενέργειας κτλ. Άρα τα υψηλά επιτόκια δεν αντιμετωπίζουν τις αιτίες του προβλήματος!

Αγοραστική δύναμη μέσου μισθού ανά εργαζόμενο σε χώρες του ευρωπαϊκού Νότου (Ευρωζώνη =100)

Πηγές: Eurostat, Eurobank Research

Παραγωγικότητα και μισθοί στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη

